

COMUNICACIÓ I CONGRÉS TORN D'OFICI

“PROBLEMÀTIQUES I PROPOSTES DE MILLORES DES DE L'EXERCICI DEL TORN I L'EXPERIÈNCIA DEL TREBALL EN ENTITATS SOCIALS”

TEMA: Abast del Dret a la Justícia Gratuïta: Beneficiaris i prestacions.

Carències en els diversos àmbits i propostes

IACTA - Cooperativa d'assessorament jurídic i transformació social

Presentació per: Ana Maria Muñoz Guardeso i Núria Monfort Soria

RESUM

La nostra comunicació pretén traslladar la nostra opinió i informació sobre tot un conjunt de deficiències i carències que es donen en la gestió i articulació del Torn d'Ofici. Per una millor i més clara exposició, s'han dividida per àrees, problemàtiques i propostes, esperant que ajudin al debat i la millora del servei.

Les nostres observacions s'estenen als àmbits de tramitació de la justícia gratuïta, el torn d'ofici laboral, d'estrangeria, penal, penitenciari, així com la necessitat de creació de nous espais del servei d'orientació jurídica, específicament als Centres d'Internament d'Estrangers, així com en àrees específiques com el dret d'asil i el dret d'accés als serveis i prestacions socials.

La manca d'informació als beneficiaris, així com de coordinació, formació i/o retribució prevista, digna o mínima en molts dels àmbits fa que el servei no reuneixi la qualitat requerida, i que generi descontent tant en els usuaris com en els lletrats que volent exercir amb garanties i rigor la seva funció social en el Torn d'Ofici.

La nostra comunicació no és ni pretén ser un llistat exhaustiu de les problemàtiques que constatem al Torn, sinó tan sols un esbós de punts que trobem importants i urgents per tal de treballar-hi.

Les propostes que es fan en cada una de les exposades engloben una de més genèrica consistent en articular un altre Congrés o Grups de Treball dins l'ICAB, que poguessin tractar les problemàtiques per Àrees o Matèries, i poder-ne fer un examen més exhaustiu i integral, amb propostes més concretes i efectives.

COMUNICACIÓ I CONGRÉS TORN D'OFICI

PONENCIA TERCERA: ABAST DEL DRET A JUSTÍCIA GRATUITA: BENEFICIARIS I PRESTACIONS. CARÈNCIES ACTUALS

“PROBLEMÀTIQUES I PROPOSTES DE MILLORES DES DE L'EXERCICI DEL TORN I L'EXPERIÈNCIA DEL TREBALL EN ENTITATS SOCIALS”

Comunicació de IACTA

Cooperativa d'assessorament jurídic i transformació social

(Presentació per: Ana Maria Muñoz Guardeso i Núria Monfort Soria)

Hem inclòs la nostra comunicació dins la Ponència relativa a l'Abast del dret a al Justícia Gratuïta per entendre que era l'espai més adient per a traslladar la nostra opinió i informació sobre tot un conjunt de deficiències i carències que es donen en la gestió i articulació del Torn d'Ofici. Malgrat unificar-les en una única comunicació, responen a una varietat de matèries, pel que creiem que seria útil i desitjable, poder-les treballar més profundament (en altre Congrés, grups de treball, etc) per àrees; doncs cadascuna de les matèries que cobreix el torn presenta problemàtiques específiques ben diferent.

Per a una millor i més clara exposició, hem elaborat una comunicació esquemàtica, dividida per àrees, problemàtiques i propostes, esperant que ajudin al debat i a la millora del servei.

1.- ÀREA: ACCÉS AL PROCEDIMENT DE TRAMITACIÓ DE LA JUSTÍCIA GRATUÏTA.

1.a) Problemàtica: Incompliment del procediment administratiu comú de la llei 30/1992 en la tramitació dels expedients de justícia gratuïta

Per part d'entitats socials, entre d'altres la PAH, s'han observat una sèrie d'irregularitats dins del procediment de tramitació de la justícia gratuïta, que afecten als seus possibles beneficiaris:

- Manca d'admissió a tràmit de la sol·licitud.
- Incompliment en el dret d'audiència de l'interessat: amb manca de requeriments per la falta de documentació en la sol·licitud inicial, Principi Pro Actione del procediment administratiu i per tant obligatorietat de practicar els corresponents requeriments.
- Cites massa prolongades en el temps per fer la sol·licitud: en el SOJ-Civil ens trobem amb cites de fins a dos mesos vista per poder fer la sol·licitud, amb el corresponent perill de prescripcions de les accions.

Proposta: Potenciar per part de l'ICAB els diferents Serveis d'Orientació Jurídica, amb personal suficient per poder gestionar totes les sol·licituds d'assistència jurídica gratuïta, així com les designes del Torn d'Ofici, en màxims de qualitat i quantitat adients a les exigències de la llei 1/1996, 10 de Gener, Llei Orgànica de Justícia Gratuïta.

1.b) Problemàtica: Falta d'informació respecte del funcionament de la designa en la fulla de derivació del Torn d'Ofici

Les persones sol·licitants de la justícia gratuïta o beneficiaris del Torn d'Ofici, no reben una informació completa de la cobertura (contingut, límits, drets i deures, etc).

Per exemple, constatem que no es tracta el tema de la gratuïtat de la designa en relació a, per exemple, l'art. 36.4 de la Llei 1/1996, 10 de Gener, de Justícia Gratuïta, en establir que: *“Cuando se reconozca el derecho a asistencia jurídica gratuita para procesos en los que proceda la petición de «litis expensas» y éstas fueren concedidas en resolución firme a favor de la parte que litiga con el reconocimiento del derecho a asistencia jurídica gratuita, el Letrado y procurador intervinientes podrán exigir a ésta el pago de sus honorarios, hasta el importe total de la partida aprobada judicialmente para este concepto”*

La manca d'informació genera descontent i desconfiança en la ciutadania, i problemes en la gestió als advocats.

Proposta: Oferir informació clara, detallada i completa del dret de justícia gratuïta en les fulles de designa; amb informació sobre el funcionament, abast de la gratuïtat, queixes, possibilitat d'un segona designa, etc. per tal que, tant en els serveis d'orientació jurídica com els propis advocats, la lliurin als beneficiaris.

1.c) Problemàtica: Manca d'un sistema d'avaluació qualitativa per part dels beneficiaris de la cobertura d'assistència jurídica gratuïta i designats torn d'ofici

No existeix cap format d'avaluació per part del propi ciutadà, que ens ajudi a detectar els problemes i millorar el servei que prestem. La previsió d'un sistema d'avaluació ajudaria a millorar-lo i a fer-lo més digne i respectable.

Proposta: Elaborar un conjunt de models d'avaluació qualitativa i quantitativa orientada al ciutadà.

2.- ÀREA: TORN OFICI LABORAL

2.a) Problemàtica: Cobertura precària de la feina dels advocats adscrits al torn d'ofici laboral

La subvenció per actuació dels advocats i advocades del Torn d'Ofici no dona cobertura real, ni mínima, al conjunt d'actuacions jurídiques que impliquen les designes de laboral. Evidentment, aquest punt provoca que es qüestioni la qualitat del servei que oferim a la ciutadania, carregant massa en la figura de l'advocat.

Ex: Una designa per acomiadament; que inclou: papereta de conciliació, interposició de demanda judicial amb el posterior procés judicial i celebració de judici, així com fase d'execució, i en el seu cas declaració d'insolvència i tramitació judicial FOGASA; implica una feina al llarg d'uns 2 o 3 anys, i es percep per tota aquesta feina, com a subvenció del torn: 221,07 euros

Proposta: Establir mòduls reals, o com a mínim dignes, que compensin l'exercici de la professió dins del marc del benefici de justícia gratuïta.

2.a) Problemàtica: Reducció de l'horari d'atenció per designes del torn laboral

Sense cap tipus de comunicació prèvia ni publicació s'ha reduït els horaris de visites pel torn laboral a l'ICAB, amb els problemes de preclusió de tràmits que fàcilment es poden donar en aquest àmbit.

Proposta: Ampliar l'horari d'atenció o el sistema de designació per tal que cap usuari vegi limitat el seu dret a la defensa en aquest àmbit.

3.- ÀREA: LA DEFENSA I REPRESENTACIÓ LLETRADA EN EL DRET D'ACCÉS ALS SERVEIS SOCIALS (prestacions socials, etc)

3.a) Problemàtica: Manca de cobertura jurídica per part del Torn d'Ofici en la vessant d'assistència i accés a la justícia en relació a la cobertura de drets socials

L'actual situació de “retallades” ha posat en alt risc l'accés per part d'una gran part de la ciutadania a les diferents prestacions de tipus social. En aquest àmbit s'ha constatat per part de les entitats social i advocats socials, un alt grau d'incompliment per part de l'Administració de la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de Serveis Socials de Catalunya que configura un dret subjectiu d'accés a serveis socials dels residents a Catalunya.

Davant aquest problemàtica, no existeix cap Servei d'Orientació Jurídica específicament relacionat amb aquest àmbit, mes enllà de la cobertura que pot donar el SOJ-Laboral a nivell jurisdiccional, respecte d'un conjunt de prestacions contributives i no contributives. No tenim configurada així des de l'ICAB, una veritable cobertura de la vessant d'assistència jurídica que configuri una veritable línia d'actuació i protecció de la tutela judicial efectiva en l'àmbit de les prestacions socials.

Propostes: Establir un Servei d'Orientació Jurídica de prestacions socials: no només en la via judicial sinó també en la via administrativa (com passa en altre matèries com en casos laborals on la designa cobreix també la part prèvia de

conciliació administrativa o en el cas d'estrangeria amb el SAIER que cobreix la part administrativa de l'assistència jurídica).

Seria també necessari potenciar activitats formatives en aquest àmbit concret per els advocats i advocades; així com la organització de col·loquis analitzant la situació actual, l'actuació governamental i de la Llei de Serveis Socials 12/2007, i valorant la possibilitat d'accions i reclamacions jurídiques més globals per part de l'ICAB.

4.- ÀREA: ESTRANGERIA

4.a) Problemàtica: Necessitat de creació del SOJ-d'Estrangeria dins dels Centres d'Internament d'Estrangers

Servei encara inexistent a Barcelona, i present als CIES de Madrid des de la reforma de la llei d'estrangeria del 2010.

Proposta: Creació imminent del sistema del SOJ Estrangeria als CIES.

4.b) Problemàtica: Donar impuls i vetllar pel compliment de la Llei 12/2009 d'Asil i Refugiat

La conflictivitat internacional actual fa que centenars de persones que fugen de la guerra i la persecució arribin al nostre país buscant asil polític. Moltes d'aquestes persones es troben als CIES; pel que és important vetllar per que aquestes tinguin una veritable protecció.

Proposta: Formar als advocats del torn d'estrangeria, i als professionals que cobreixin el futur SOJ-d'Estrangeria als CIES, en aquesta àrea específica.

4.c) Problemàtica: Duplicitat de designes en processos d'expulsió d'estrangers

Els companys que treballem al torn d'ofici d'estrangeria ens troben que, quan a un estranger en situació irregular se li obra un procediment d'expulsió, i en el transcurs d'aquest procediment es tornat a detenir; en la vista sobre un possible internament, serà designat un altre advocat només per a discutir la proporcionalitat d'aquesta mesura. Aquest fet dificulta poder elaborar una bona defensa i seguiment del cas.

Proposta: Fer en aquest casos, una designa derivada del mateix advocat que porta el procediment d'expulsió, i en cas que no fos possible, traslladar les dades o informar a aquest primer per a que pugui fer ús de totes les mesures jurídiques per a defensar els interessos del seu client, com per ex: plantejar mesures cautelarríssimes en el procediment contenciós que conegui de la denegació d'un permís, etc.

Caldria també establir sistemes de coordinació també amb d'altres designes, en especial, per la seva transcendència, en cas d'existència de procediments penals respecte d'aquella persona.

5.- ÀREA: TORN D'OFICI PENITENCIARI

5.a) Problemàtica: Manca de designes en el Torn d'Ofici Penitenciari

Malgrat l'alt nombre de població reclosa, sorprèn l'escassetat de designes en aquest específic torn. Si bé és clar que ha augmentat el nombre d'advocats que exerceixen en aquest àmbit, es constata per part de les entitats social, una manca de defensa lletrada efectiva en aquest àmbit.

La creació del SOJP ha implicat la derivació de molta de la feina que es feia al Torn a aquest servei, però el SOJP no pot desenvolupar, per la seva natura, configuració i organització, una defensa lletrada completa i integral de les persones preses en quan al dret penitenciari. Si des del SOJP es fan sol·licituds de justícia gratuïta per a matèries civils, laborals, etc, no se'n realitzen per a la defensa específica dins l'àmbit penitenciari.

Proposta: Establir als SOJP mecanismes de coordinació amb els diferents lletrats designats per a la defensa penal i penitenciària dels interns; així com articular un sistema més fluid de designes d'advocats de penitenciari per part del SOJP, per tal que aquells duguin a terme la defensa jurídica dels interns en el marc de dret penitenciari. Entenem que el SOJP a d'informar i realitzar les accions urgents i immediates, però caldria que posteriorment realitzes derivació o designació d'advocat del torn penitenciari que en faci una defensa íntegral i individualitzada.

5.b) Problemàtica: Cobertura incompleta de la feina dels lletrats dins el torn penitenciari

Actualment el Torn Penitenciari només cobreix els recursos dels lletrats davant els Jutjats de Vigilància Penitenciària, però no les actuacions i escrits presentats davant l'Administració Penitenciària. Això fa que les actuacions en defensa dels intern es limitin a aquest estret espai, en un àmbit on gran part de les sol·licituds, queixes, reclamacions i recursos, transcorren dins el marc administratiu. Això dona lloc a una defensa deficitària (si l'actuació del lletrat del torn d'ofici de penitenciari s'entén en un sentit estricte) o a una cobertura ínfima de la feina (si la defensa s'exerceix de forma completa).

Proposta: Caldria establir mòduls de pagament pel lletrat del torn d'ofici penitenciari en les actuacions dins l'àmbit administratiu penitenciari; així com formar i informar als lletrats de l'obligació i necessitat d'actuació en aquest concret àmbit.

6.- ÀREA: EXECUCIÓ PENAL

6.a) Problemàtica: Absència d'actuacions en l'àmbit de l'execució penal

Malgrat que es preveu expressament que les designes penals cobreixin la fase d'execució de les penes, el cert és que la manca, molt cops d'interès, i també de retribució en aquest concret àmbit (de no ser actuacions posteriors a dos anys), fa que molts cops el lletrat no esgotin ni esbrinin totes les possibilitats en aquest espai de dret.

Propostes: Creiem que es necessària la formació dels advocats en aquest espai específic del dret, molts cops oblidat o desconegut; així com establir un sistema de retribució de les actuacions dels lletrat en aquest àmbit que, molt cops, esdevé el més important per el ciutadà que entre en l'àmbit del dret penal.

6.b) Problemàtica: Absència d'un sistema de coordinació entre els diferents lletrats designats, o designa múltiple de lletrats

El fet que s'arribi a fase d'execució amb diferents lletrats i amb una cobertura deficitària en la fase d'execució fa difícil, o a vegades fins i tot contradictòria, l'actuació dels diferents companys que porten la defensa d'una mateixa persona. Aquesta problemàtica, que també es constata en el torn penal,

provoca que molts cops no oferim la millor defensa als usuaris, tenint en compte un visió integral i complerta de la seva problemàtica.

Proposta: establir un sistema de coordinació entre els diferents lletrats designats a una mateixa persona, o realitzar un única designa dins l'espai d'execució per tal de poder-ne fer una defensa integral, complerta i efectiva.

La nostra comunicació no ha estat, ni ha pretès ser, un llistat exhaustiu de les problemàtiques que constatem al Torn, sinó tan sols un esbós de punts que trobem importants i urgents per tal de treballar-hi.

La Proposta seria aquí, com ja hem dit a l'inici, articular un altre Congrés o Grups de Treball dins l'ICAB que poguessin tractar les problemàtiques per Àrees o Matèries, i poder-ne fer un examen més exhaustiu i integral, amb propostes més concretes i efectives.